

vangen en slechts 'naam-Christenen' zou kweken, die Christus wel met de mond, maar niet met het hart beleden.⁷⁸

Een ander, de in Mechelen woonachtige J. Nijs (1923-2007), beschuldigde een gereformeerde pleitbezorger van Vlaams-protestants onderwijs er in 1955 van 'gevangen [te zitten] in het denken van dr. Kuiper' en niet te willen inzien dat 'de overgrote meerderheid van het Belgisch protestantisme' scholen met de Bijbel veeleer als een vloek dan als een zegen beschouwde.⁷⁹ Sympathisanten van de VPCO zouden volgens Nijs te weinig rekening houden met de specifieke omgevingsfactoren waarmee protestanten in België te maken hadden. Datzelfde verwijt was sinds het einde van de negentiende eeuw vanuit de Belgische Christelijke Zendingkerk herhaaldelijk aan de gereformeerden gericht: laatstgenoemden konden wel menen dat het protestants-kerkelijk leven in België tal van gebreken kende en dat met hulp van (de Gereformeerde Kerken in) Nederland orde op zaken gesteld moest worden, maar in België maakten de algehele onbekendheid met de protestantse traditie en de lage getalsterkte van de protestanten het nu eenmaal onmogelijk Nederlandse maatstaven te hanteren.⁸⁰ In de visie van Nijs zou schoolstichting het toch al sterke isolement waarin het protestantisme in België verkeerde, omdat het de naam had een 'importartikel' uit Nederland te zijn, nóg groter maken. Wat de stichting van scholen met de Bijbel betrof, was de kwalificatie 'Nederlands importartikel' in Nijs' optiek overigens volkomen terecht: 'het feit dat Wallonië, waar het Protestantisme zoveel sterker is, er niet aan denkt zulke scholen op te richten, doet mij vragen of wij die gehele christelijke schoolpassie niet moeten onderbrengen bij de Nederlandse import. Wij, Vlamingen, zouden nooit uit onszelf er aan gedacht hebben...'⁸¹

Waar Nijs, en naar eigen zeggen vele protestanten met hem, een positie van isolement betreurden, daar werd het isolement door de VPCO juist gezocht, met de bedoeling vanuit dat isolement het protestantisme als een zuurdesem in Vlaanderen zijn werk te laten doen. Schoolstichting op protestants-christelijke grondslag paste in het ideaal van 'herkerstening' van Vlaanderen dat de gereformeerden tot vóór de Tweede Wereldoorlog voor ogen stond of in ieder geval als ultieme wensdroom zeiden na te streven.⁸² Om dat ideaal te verwezenlijken, waren organisaties nodig die enerzijds protestantse beginselen de samenleving konden indragen en anderzijds voldoende beschutting tegen een als verderfelijk beschouwde buitenwereld konden bieden. In overeenstemming met het gedachtegoed van Abraham Kuiper, was een antithetische gezindheid geboden, omdat 'wereldgelijkvormigheid' in de niet door het protestantisme gestempelde Vlaamse cultuur als een acute dreiging werd ervaren. De hoofdreken voor het oprichten van scholen met

⁷⁸ Geciteerd in: Lauwers, 'Eerst Gods koninkrijk', 2.

⁷⁹ J. Nijs, 'Brieven van lezers uit Mechelen', *De Kruisbaan* 11.39 (1 oktober 1955) 2.

⁸⁰ *Acta Gereformeerde Kerken in Nederland* 1896, bijlage U, 208; 1930, bijlage III, 163-164.

⁸¹ Nijs, 'Brieven', 2.

⁸² Krijger, 'Een Hollandse stad', 8-9.